

Konkluzje Rady

pt. „intensyfikowanie wymiany międzykulturowej przez mobilność artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym oraz wielojęzyczność w epoce cyfrowej”

(2022/C 160/07)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

BIORĄC POD UWAGĘ, ŻE

1. Różnorodność kulturowa i językowa jest integralnym elementem Unii Europejskiej i jej podstawowych wartości. Przyczynia się ona do rozkwitu kreatywności, wolności twórczej, wymiany kulturowej i do różnorodności oraz jakości oferty kulturalnej i artystycznej przeznaczonej dla wszystkich Europejczyków. Promuje wzajemne zrozumienie i szacunek dla kultur i języków oraz jest wspólnym dziedzictwem, bogactwem, siłą i wyróżniającą cechą stosunków w Europie i relacji z resztą świata.
2. Niezwykle ważne jest zachęcanie do mobilności i wymiany między europejskimi artystami, organizacjami kultury oraz osobami zawodowo związanymi z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim, co zostało zapisane w programie „Kreatywna Europa” – w szczególności w następstwie kryzysu wywołanego pandemią COVID-19. Niezbędne jest także wspieranie dostępu do kultury i obiegu dzieł kultury w obrębie Europy, co wzbogaci nasze życie w wymiarze indywidualnym i zbiorowym;
3. Mobilność artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym należy ułatwiać nie tylko wśród europejskich organizacji kultury, lecz także wśród poszczególnych artystów i osób zawodowo związanych z tymi sektorami, tak jak pokazało doświadczenie zdobyte podczas realizacji projektów pilotażowych i-Portunus od roku 2018. Taka mobilność umożliwia im współpracę i wspólne tworzenie, nawiązywanie kontaktów, nabywanie nowych kompetencji, umiejętności i technik, poszukiwanie inspiracji, docieranie do nowych odbiorców i nowych rynków oraz uzyskanie dostępu do nowych możliwości rozwoju kariery.
4. Szanse, jakie stwarzają systemy rezydentury, jak również europejskie sieci instytucji lub festiwalu, można skutecznie wykorzystać z pożytkiem dla mobilności artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym. Można tę mobilność ułatwiać zwłaszcza przez kompleksowe, dokładne i wielojęzyczne informacje o istniejących programach mobilności, dostępnej pomocy i programach uwzględniających ogólny kontekst mobilności.
5. Europejskie programy mobilności przyczyniają się do tworzenia i wspomagania partnerstw będących warunkiem wstępnym przy ubieganiu się o finansowanie projektów współpracy w ramach programu „Kreatywna Europa”.
6. Ambitna polityka różnorodności kulturowej i językowej powinna w pełni integrować kwestie zrównoważoności i korzystać z innowacji technologicznych, także w dziedzinie cyfrowej.
7. Wielojęzyczność ⁽¹⁾ wspomaga różnorodność kulturową i kreatywność, także w dziedzinie treści audiowizualnych, mediów i treści cyfrowych; umożliwia także szerszy dostęp do różnych metod podejścia do kultury, dostęp do dzieł, wiedzy i idei. Kompetencja językowa (różnojęzyczność ⁽²⁾) stanowi istotny atut w sytuacji globalizacji i przyczynia się do mobilności zawodowej i wymiany w sektorze kultury i kreatywności.
8. Zawodowi tłumacze pisemni, ustni oraz nauczyciele języków odgrywają istotną rolę w obiegu dzieł sztuki, wiedzy i idei, zwłaszcza w odniesieniu do mniej rozpowszechnionych języków europejskich, w ten sposób wspomagając na co dzień europejską różnorodność kulturową.
9. Technologie internetowe dotyczące języka i semantyki mogą wspomagać wielojęzyczność i komunikację między językami, pomagać w uczeniu się języków, nauczaniu języków oraz w świadomości językowej i oferować przydatne narzędzia dla zawodowych tłumaczy pisemnych – należy jednak mieć na uwadze fakt, że nie mogą one w pełni zastąpić tłumaczenia przez człowieka, w związku z czym ich wyniki wymagają zawsze starannego monitorowania i dostosowywania w celu zapewnienia dokładności tłumaczenia;

⁽¹⁾ Zdefiniowana jako obecność lub współistnienie kilku języków w obrębie danego społeczeństwa lub terytorium, lub w danym medium.

⁽²⁾ Zdefiniowana jako zdolność danej osoby do używania kilku języków.

I. MOBILNOŚĆ ARTYSTÓW ORAZ OSÓB ZAWODOWO ZWIĄZANYCH Z SEKTOREM KULTURY I SEKTOREM KREATYWNYM

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

10. Zapewniła szerszy dostęp artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym do unijnych dotacji na rzecz mobilności w ramach programu „Kreatywna Europa” przez stabilny plan na szczeblu europejskim na rzecz indywidualnej i zbiorowej mobilności sektora kultury, zarówno w Unii Europejskiej, jak i poza nią, by dalej wykorzystywać dynamikę wytworzoną podczas projektów pilotażowych i-Portunus;
11. Zbadała sposoby ułatwienia opracowania łatwo dostępnego, interaktywnego i wielojęzycznego portalu informacyjnego, wykorzystując w możliwie największym stopniu istniejące inicjatywy i portale takie jak EURAXESS ⁽³⁾, CultureEU ⁽⁴⁾ lub inne oraz wzorując się na nich, który to portal zapewniłby kompleksowe i aktualne informacje o możliwościach mobilności i o dostępnych dotacjach od państw członkowskich i na szczeblu europejskim, skierowanych do osób, grup osób i organizacji kultury w stosownych przypadkach, a także który wspomagałby kontakty między organizacjami, obiektami i podmiotami pragnącymi skorzystać z mobilności;
12. Przyczyniła się do wspierania i rozpowszechniania informacji o mobilności przeznaczonych dla artystów oraz osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym;
13. Zapewniła, by europejskie programy mobilności uwzględniały równość płci oraz szczególne potrzeby artystów początkujących oraz pochodzących z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji lub mających mniejsze możliwości, którzy zazwyczaj w mniejszym stopniu korzystają z istniejących planów w zakresie mobilności, oraz by zapewniła im dostosowane do nich wsparcie;
14. Czynnie propagowała i wspierała różnorodność językową w programach mobilności przeznaczonych dla studentów sztuk pięknych, artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, w odniesieniu zarówno do mobilności fizycznej, jak i wirtualnej, w stosownych przypadkach korzystając z dotychczasowych modeli takich jak platforma internetowego wsparcia językowego ⁽⁵⁾ (Online Linguistic Support) opracowana dla programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY:

15. Opracowały lub kontynuowały programy mobilności stanowiące część unijnych inicjatyw lub programów, w celu jak największego ułatwienia mobilności i wymiany między europejskimi artystami i osobami zawodowo związanymi z sektorem kultury i sektorem kreatywnym;
16. Propagowały współpracę między organami ds. kultury a podmiotami odpowiedzialnymi za kwestie związane z mobilnością, np. wydawanie wiz, aby zbadać ewentualne możliwości uwzględnienia specyfiki mobilności artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym;
17. Wspomagały prace na rzecz ułatwienia mobilności transgranicznej przez zmniejszanie obciążeń administracyjnych odnoszących się do np. zabezpieczeń społecznych, ubezpieczenia, mieszkań, ceł lub opodatkowania, jednocześnie lepiej uwzględniając szczególne cechy zawodów z dziedziny kultury i kreatywności, i w stosownych przypadkach korzystając z wyników posiedzenia grupy OMK ⁽⁶⁾ ds. statusu i warunków pracy artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym;
18. Propagowały zapewnianie, wspieranie i usprawnianie usług informacyjnych dla artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, by pomagać im w załatwianiu formalności związanych z mobilnością, a w szczególności by przekazywać im informacje dotyczące mających zastosowanie ram regulacyjnych, kontaktując się z właściwymi organami;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, ABY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I ZGODNIE Z ZASADĄ POMOCNICZOŚCI:

19. Ułatwiała mobilność artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury, zwłaszcza przez zaspokajanie ich szczególnych potrzeb w zakresie podróży, np. transportowanie instrumentów muzycznych lub materiałów artystycznych, jednocześnie uwzględniając różnorodność i pluralizm;

⁽³⁾ <https://euraxess.ec.europa.eu/>

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/culture/funding/cultureu-funding-guide>

⁽⁵⁾ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/online-linguistic-support>

⁽⁶⁾ Otwarta metoda koordynacji. Grupy OMK tworzy się w ramach planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019–2022 (Dz.U. C 460 z 21.12.2018, s. 12)

20. Propagowały programy w zakresie mobilności, które, bez względu na poziom zarządzania, uwzględniają wszystkie koszty podróży i dostatecznie integrują kwestie ekologiczne, jednocześnie biorąc pod uwagę geograficzną różnorodność i cechy Unii; w szczególności programy te powinny promować:
- mobilność mieszaną, z wykorzystaniem potencjału wymiany wirtualnej, przy należyтым uwzględnieniu różnorodności językowej uczestników i integralnej wartości mobilności fizycznej oraz
 - wykorzystywanie mniej zanieczyszczających środków transportu, nie wykluczając przypadków, w których transport lotniczy jest jedyną możliwością lub jest konieczny – tak jak w przypadku regionów najbardziej oddalonych (⁽⁷⁾), krajów i terytoriów zamorskich (⁽⁸⁾), wysp i obszarów o charakterze wyspiarskim;
21. Rozszerzyły użytkowanie narzędzi służących wspieraniu uczenia się przez całe życie (⁽⁹⁾) w odniesieniu do osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, zwłaszcza przez pogłębianie synergii z programami Erasmus+ i „Kreatywna Europa” oraz między nimi, by lepiej uwzględnić specyfikę sektora kultury i sektora kreatywnego;

II. WIELOJĘZYCZNOŚĆ W EPOCE CYFROWEJ, W ZWIĄZKU Z KWESTIAMI SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I OBYWATELSTWA EUROPEJSKIEGO

ZACHĘCA KOMISJĘ, BY:

22. Lepiej uwzględniała aspekt wielojęzyczności w programach Unii;
23. Propagowała ogólnounijnij podejście strategiczne do wielojęzyczności w środowisku cyfrowym;
24. Dalej korzystała z możliwości oferowanych przez technologie językowe, by zapewniać szersze i wysokiej jakości tłumaczenie jej stron internetowych i innych narzędzi komunikacyjnych na wszystkie języki urzędowe UE (⁽¹⁰⁾);
25. Oferowała wielojęzyczną przestrzeń informacyjną o europejskich technologiach językowych i związanym z nimi wsparciu i zasobach – w tym o europejskich systemach dotyczących różnojęzyczności i tłumaczenia – w powiązaniu z organami takimi jak Europejska Federacja Narodowych Instytutów Języka (European Federation of National Institutions for Language – EFNIL);
26. Propagowała od początku odpowiedzialne i etyczne zarządzanie danymi i prywatność w ramach starań o wzmocnienie języków przez technologię;
27. Pogłębiała współpracę z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami aktywnymi w dziedzinach uczenia się języków, technologii cyfrowych oraz różnorodności kulturowej i językowej – [...] zwłaszcza z Radą Europy i działającym przy niej Europejskim Centrum Języków Nowożytnych (European Centre for Modern Languages), a także z UNESCO;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, ABY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I ZGODNIE Z ZASADĄ POMOCNICZOŚCI:

28. Propagowały różnorodność kulturową i językową oraz obieg dzieł kultury za pomocą tłumaczenia na wszystkich nośnikach – także, w stosownych przypadkach, wykorzystując najnowsze technologie cyfrowe – poprzez:
- a) promowanie tłumaczenia jako zawodu, zaczynając od stosowania tłumaczenia w szkole jako jednego z ćwiczeń służących poprawie umiejętności pisania i umiejętności językowych;
 - b) wspieranie dobrej jakości wstępnego szkolenia w zakresie tłumaczeń dla sektora kultury i sektora kreatywnego oraz szkoleń przez całe życie dla zawodowych tłumaczy, z uwzględnieniem rosnącego zastosowania technologii cyfrowych;
 - c) uwydatnianie atrakcyjności zawodu tłumacza przez zwiększenie wyeksponowania i uznania tego zawodu;

(⁽⁷⁾) Określonych w art. 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

(⁽⁸⁾) Określonych w art. 198 i w załączniku II do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej)

(⁽⁹⁾) Zostało to określone w art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/817 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiającego „Erasmus+”: unijny program kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1288/2013 (Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 1).

(⁽¹⁰⁾) Zdefiniowane w rozporządzeniu Rady nr 1 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. L 17 z 6.10.1958, s. 385), ze zmianami.

- d) zachęcanie do zapewniania lepszych warunków pracy, godziwego wynagrodzenia i sprawiedliwych warunków umownych dla tłumaczy, zwłaszcza w sektorze kultury i sektorze kreatywnym, bez względu na kombinacje języków i z należytym uwzględnieniem autonomii partnerów społecznych;
 - e) wzmacnianie dotychczasowego wsparcia publicznego, w szczególności przez umożliwianie kontaktów między zawodowymi tłumaczami, zachęcanie do współpracy między organizacjami udzielającymi grantów do celów tłumaczenia oraz skupianie się na finansowaniu tłumaczeń z języków obcych i na nie na szczeblu krajowym i europejskim;
 - f) dalsze prowadzenie wymiany poglądów na temat wielojęzyczności i tłumaczenia na wszystkich nośnikach w epoce cyfrowej na odpowiednich forach obejmujących wszystkie sektory kultury, sektory kreatywne i sektory wiedzy;
29. Propagowały różnorodność przy uczeniu się przez całe życie ⁽¹¹⁾, m.in. za pośrednictwem kampanii uświadamiających takich jak Europejski Dzień Języków oraz poprawę narzędzi cyfrowych, a zwłaszcza:
- a) Umożliwiały dzieciom i młodzieży, również tym mającym mniejsze możliwości, lepsze kontakty z innymi językami i kulturami, w stosownych przypadkach i jako uzupełnienie uczenia się języków urzędowych państw członkowskich;
 - b) Rozwijały umiejętności językowe wśród uczących się w dziedzinach kultury, wśród artystów oraz osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym;
 - c) Ułatwiały migrantom – zwłaszcza młodszym – uczenie się języków urzędowych kraju przyjmującego, przy jednoczesnym docenianiu różnorodności językowej;
30. Wspierały w stosownych przypadkach badania i rozwój technologii językowych przeznaczonych dla obywateli i przedsiębiorstw europejskich, by propagować wymianę międzykulturową i poprawiać zdolności analityczne, wykorzystując istniejące już zasoby i platformy, a w szczególności:
- a) Propagowały utworzenie europejskiej przestrzeni danych językowych (European Language Data Space) jako europejskiej platformy wymiany, która to platforma posłużyłaby do umożliwiania przedsiębiorcom, inwestorom, badaczom i organom publicznym tworzenia, gromadzenia, (ponownego) użytkowania i wymiany zasobów, narzędzi i modeli językowych przy pełnym przestrzeganiu unijnych wartości – prywatności, przejrzystości i zaufania;
 - b) Wspierały utworzenie wielojęzycznych terminologicznych baz danych i zasobów oraz szersze wykorzystywanie dotychczasowych platform takich jak IATE, a także europejskich infrastruktur językowych i dotyczących wielojęzyczności takich jak CLARIN ERIC, aby poszerzyć gromadzenie, oczyszczanie i dostęp do cyfrowych danych na temat języków, zarówno w wersji tekstowej, jak i ustnej;
 - c) Zachęcały do opracowywania, stosowania i, w stosownych przypadkach, monitorowania automatycznych systemów tłumaczeniowych, w tym usług e-tłumaczenia dla wszystkich języków urzędowych UE, oraz innych narzędzi językowych na szczeblu europejskim, dążąc do synergii z siecią koordynacji europejskich zasobów językowych (European Language Resources Coordination – ELRC), projektem „Europejska Siatka Językowa” (European Language Grid – ELG) oraz przyszłą europejską przestrzenią danych językowych;
 - d) Wspierały zbieżność planów badań i innowacji oraz określanie obszarów ich zastosowania, a także lepiej łączyły badania naukowe z potrzebami przedsiębiorstw i obywateli w zakresie technologii językowych przeznaczonych do tłumaczenia oraz przetwarzania wielojęzycznego i analitycznego;
 - e) Podnosiły świadomość w przedsiębiorstwach co do korzyści ze stosowania technologii językowych do komunikowania się w kilku językach urzędowych UE;
 - f) Propagowały większy udział zawodowych tłumaczy w opracowywaniu cyfrowych technologii tłumaczenia;
31. Propagowały wielojęzyczny dostęp do cyfrowych treści europejskich poprzez nowe technologie, za pomocą wzbogacania metadanych i udostępniania wielojęzycznych doświadczeń w odniesieniu do treści redakcyjnych i interfejsów użytkowników; w tym kontekście korzystały z badań i prac prowadzonych przez platformy cyfrowe takie jak Europeana;
32. Wymieniały się optymalnymi rozwiązaniami i do roku 2025 dokonały oceny realizacji niniejszych konkluzji.

⁽¹¹⁾ Zgodnie z zaleceniem Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków (Dz.U. C 189 z 5.6.2019, s. 15)

ZAŁĄCZNIK

ŹRÓDŁA

Traktaty UE

Traktat o Unii Europejskiej, a w szczególności art. 3 ust. 3: „[Unia] szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.”

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, a w szczególności art. 165, 166 i 167, zwłaszcza art. 167 ust. 4: „Unia uwzględni aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych postanowień Traktatów, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.”

Karta Praw Podstawowych, w szczególności art. 22: „Unia szanuje różnorodność kulturową, religijną i językową.”

Rada Europejska

Konkluzje Rady Europejskiej (14 grudnia 2017 r.) (EUCO 19/1/17 REV 1, sekcja II dotycząca edukacji i kultury, wypunktowanie trzecie na s. 4) ⁽¹⁾.

Rada Unii Europejskiej

Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie wielojęzyczności (Dz.U. C 140/14 z 6.6.2008, s. 1).

Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie kompetencji międzykulturowych (Dz.U. C 141 z 7.6.2008, s. 14).

Rezolucja Rady w sprawie europejskiej strategii na rzecz wielojęzyczności (Dz.U. C 320 z 16.12.2008, s. 1).

Konkluzje Rady w sprawie służb informacyjnych ds. mobilności dla artystów i osób zawodowo zajmujących się kulturą (Dz.U. C 175 z 15.6.2011, s. 5).

Konkluzje Rady w sprawie kompetencji językowych pozwalających zwiększać mobilność (Dz.U. C 372 z 20.12.2011, s. 27).

Konkluzje Rady w sprawie wielojęzyczności oraz rozwijania kompetencji językowych (Dz.U. C 183 z 14.6.2014, s. 26).

Konkluzje Rady w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019–2022 (Dz.U. C 460 z 21.12.2018, s. 12).

Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków (Dz.U. C 189 z 5.6.2019, s. 15).

Konkluzje Rady w sprawie odbudowy, odporności i zrównoważonego charakteru sektora kultury i sektora kreatywnego (Dz.U. C 209 z 2.6.2021, s. 3).

Grupy ekspertów działające na zasadzie otwartej metody koordynacji

Sprawozdanie na temat kierunków polityki proponujące pięć kluczowych zasad tworzenia i utrzymywania solidnych ram wspierających mobilność artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury (2012).

Podręcznik dotyczący polityki w sprawie rezydentury dla artystów (2014).

„Tłumacze na okładce”. Sprawozdanie działającej w ramach otwartej metody koordynacji grupy roboczej ekspertów z państw członkowskich z dziedzin wielojęzyczności i tłumaczenia (2022).

Komisja Europejska

Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie (COM(2008)566 final).

Wytyczne (normy informacji o mobilności) dotyczące norm jakości przy tworzeniu usług informacyjnych i doradczych dla artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury, wydane przez tę grupę roboczą (2011).

⁽¹⁾ „Rada Europejska prosi też Komisję, Radę i państwa członkowskie o przeanalizowanie ewentualnych działań w następujących kwestiach: [...] prawne i finansowe warunki ramowe ułatwiające rozwój sektora kultury i sektora kreatywnego oraz mobilność osób zawodowo zajmujących się sektorem kultury.”

Nowy europejski program na rzecz kultury (COM(2018) 267 final) ⁽²⁾.

Zalecenie w sprawie wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego (Dz.U. L 401 z 12.11.2021, s. 5–16).

„Głosy kultury” (Voices of Culture) – ustrukturyzowany dialog

Sprawozdanie z przeprowadzonej w ramach dialogu „Głosy kultury”, „burzy mózgów” pt. „Kultura a cele ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju: wyzwania i możliwości” (2021).

Sprawozdanie z przeprowadzonej w ramach dialogu „Głosy kultury”, „burzy mózgów” pt. „Status i warunki pracy artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym” ⁽³⁾ (2021).

Parlament Europejski

Sprawozdanie w sprawie sztucznej inteligencji w sektorze edukacji i kultury oraz w sektorze audiowizualnym (2020/2017 (INI)).

Równość językowa w erze cyfrowej (2018/2028(INI)).

Sytuacja artystów i odbudowa życia kulturalnego w UE (2020/2261(INI)).

Odbudowa życia kulturalnego w Europie (2020/2708(RSP)).

UNESCO

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego (2005 r.) ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Sekcja 4. Strategiczne cele i działania, 4.1 Wymiar społeczny – wykorzystanie wagi kultury i różnorodności kulturowej do celów spójności społecznej i dobrostanu (drugie tiret): „zachęcenie do mobilności osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym oraz wyeliminowanie przeszkód ograniczających ich mobilność”.

⁽³⁾ Rozdział 4 „Mobilność (fizyczna, bardziej ekologiczna, cyfrowa, mieszana, regulacje, przeszkody)”

⁽⁴⁾ Artykuł 14 – „Strony będą się starały wspierać współpracę [...] w celu popierania tworzenia się dynamicznego sektora kultury przez [...]

a) umacnianie przemysłów kultury krajów rozwijających się poprzez: [...]

v) wspieranie pracy twórczej i ułatwianie, w miarę możliwości, mobilności artystów z krajów rozwijających się;”